

Asia: VN/19726/2023

Vammaispalvelulain voimaantulon siirtäminen

Lausuntopyyntö

Lausunnonantajan organisaatio

Hyvinvointialue

Kannatatteko uuden vammaispalvelulain voimaantulon siirtämistä ajankohdasta 1.10.2023 uuteen ajankohtaan 1.10.2024?

Kyllä

Halutessanne voitte antaa tiiviit perustelut vastaukselle:

Vammaispalvelulain voimaantulon siirtäminen myöhäisemmäksi ja lain soveltamisalan tarkentaminen on kannatettavaa. Lain taustatöissä on pohdittu voimaantulon siirtämistä 1.1.2025. Kesken vuotta (1.10.2024) voimaantulevan lain toimeenpano ja lain kustannus- ja muiden vaikutusten arviointi on hyvinvointialueella haasteellista. Myös tästä näkökulmasta pidämme perusteltuna uuden vammaispalvelulain voimaantuloa 1.1.2025. Arviomme mukaan 3 kuukauden voimaantulon myöhentämisestä ei koidu merkittävää viivettä, mutta se voisi antaa tarvittavaa lisäaikaa mahdollisesti osittain uudelleen kirjoitetun lain voimaantulon toimeenpanolle hyvinvointialueilla. Myös 42 § mukaisen osallisuuden tuen voimaantulon siirtäminen vuoteen 2026 on perusteltua.

Lain toimeenpanon kustannusten arviointiin liittyy merkittävä riski. Perustuslakivaliokunnan käsittelyn jälkeen lakiesityksestä valiokuntakäsittelyssä poistettu ikääntymisrajaus vaikeuttaa entisestään lain kustannus- ja muiden vaikutusten arviointia. Kaiken kaikkiaan näyttää todennäköiseltä, että lain taloudelliset vaikutukset on arvioitu epärealistisen alhaisiksi. Yhdymme lain taustatöissä olevaan käsitykseen, että perusteellisia vaikutusarviointeja ei valiokuntakäsittelyssä ole ollut mahdollista toteuttaa. Hallitusohjelmassa edellytetty vuositason 100 miljoonan kustannusvaikutuksen toteutuminen edellyttää merkittävää panostusta lain vaikutusarviointeihin. Ikääntymisrajauksen poistaminen tuo lain soveltamisalan piiriin ennakoimattoman määrän uusia tuensaajia, jotka samanaikaisesti edellyttävät henkilöstölisäystä että palvelujen toteuttamiskustannuksia. Vallitsevassa julkisen talouden tilanteessa on tarkkaan harkittava sitä, millä kriteereillä uusia kansalaisia tai kansalaisryhmiä otetaan subjektiivisen palveluoikeuden piiriin kokonaan uusiin palveluihin. Vammaispalveluiden normisääntelyn historiassa on esimerkkejä

puutteellisten taloudellisten vaikutusarvioiden tekemisestä. Vuoden 2009 vammaispalvelulain muutos teki henkilökohtaisesta avusta subjektiivisen oikeuden sen oltua aiemmin määrärahasidonnainen etuus. Lakimuutoksen yhteydessä sekä palvelun käyttäjämäärät että kustannukset ylittivät reippaasti lainvalmistelun vaiheessa annetut arviot. Uuden vammaispalvelulain taloudellisten vaikutusten rajaaminen 100 M€ vuositasolla vaatii erittäin huolellista valmistelua.

Lain soveltamisalan tarkentamisessa on huomioitava uuden vammaispalvelulain toissijaisuus ja sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen ensisijaisuus. Tämä edellyttää toimivia ja saavutettavia peruspalveluja ja mielenterveyspalveluja. Riskinä on, että palveluun tulevien henkilöiden määrä kasvaa ellei lain soveltamisalaa tarkenneta, esimerkiksi riittämättömiä mielenterveyspalveluita voidaan kompensoida vammaispalveluiden kautta. Lisäksi tarkennettavaa on vammaisen lapsen asumisessa kodin ulkopuolella. Muutoin lapset, joilla pääasiallinen tarve on psykiatrian palveluista päätyvät lastensuojelun asiakkaiksi koska psykiatrian palveluja on saatavilla liian vähän. Lastensuojelusta lapset ohjautuvat vammaispalvelujen piiriin. Tämä johtaa väistämättä lasten asumisyksiköiden henkilöstöressurssien lisäämiseen, sillä voimakkaasti oireilevia lapsia ja nuoria ei voida hoitaa ns. yksikön perusmiehityksellä.

Lindberg Jukka
Kainuun hyvinvointialue